

vznemirjajo čebele in jih zaradi tega veliko brez dela leta pred panjem, kar je sicer lepo gledati, koristno pa ni. Če je ulnjak razpostavljen preveč solnčni vročini, se tudi satovje v njem tako omeči, da skupaj pade in čebele vanj ne morejo donášati medu.

Najbolje je, če je ulnjak obrnjen proti jutranjemu solncu v marci. Jutranje solnce ni tako hudo in ne nadleguje čebel. Iz tacih ulnjakov čebele zgodaj zjutraj odhajajo na pašo. Zjutraj, dokler je rosa, je tudi branje najbolje.

Nekateri čebelarji so tudi že priporočali, da bi se ulnjaki obračali proti severu. To pa vendar ni dobro. Čebela potrebuje zunaj vsaj 7° C. gorkote. Pred ulnjaki obrnjenimi proti severu bi pa večkrat ne bilo zadostne gorkote in to bi bilo za čebele ravno tako škodljivo, kakor prevroči solnčni žarki. Iz takih ulnjakov odhajajo čebele prepozno na pašo.

Čebelam so pa tudi jako nevarni viharji. Mnogo čebel se ob viharji pogubi. Posebno je nevarnost, da se ob viharji zgubi matica ob svojih obhodih. Kaj pa pomenja, če panj zgubi matico, to ve vsak čebelar. Zaradi tega ne sme biti ulnjak na hribu, razpostavljen vsem vetrovom, temveč je bolje, če se napravi v kaki dolinici.

Ulnjak ne sme biti previsok, ker sicer čebele, prihajajoče s paše, močno obložene morajo visoko letati in se pri tem preveč utrudijo in večkrat onemorejo, predno pridejo v svoje panje. Tako se število čebel vedno manjša. Zaradi tega se slabši panjevi morajo devati le v spodnje vrste, da popolnoma ne obnemorejo. Najbolje je, če so ulnjaki narejeni le za dve ali tri vrste panjev. Če ima ulnjak mnogo vrst panjev, se tudi večkrat pripeti, da matica vračajoč se z obhoda zaide v napčen panjič in jo tuje čebele umoré.

Pred ulnjakom ni dobro imeti visocih dreves, ker je z visocih dreves težko ogrebat roje. Najbolje je torej, če so pred ulnjakom nizka drevesa in grmovje. Ulnjak naj bode, če je mogoče, na mirnem kraju. Vsak hrup, kakor bučenje vode, zvonjenje i. t. d. kolikor toliko vznemirja čebele.

Kar se pa tiče vnanje oprave ulnjaka, naj se pa ravna po razmerah. Za navadnega čebelarja zadostuje jako priprosto narejen ulnjak. Kdor je pa premožen in lahko gleda na lepoto, bode pa tudi v tem oziru lahko več storil. Vselej se je pa ravnati po omenjenih pravilih.

Kmetijske raznoterosti.

Nova redilna rastlina. Neki Francoz je prinesel iz Kolumbije v Ameriki rastlino Arracacha esculenta iz rastlinske familije solnčnic. Ta rastlina ima korenine podobne repi, ki so jako sladke in močnate. Iz teh korenin se dadó napraviti razne jedi.

Velika množina poljskih mišij se je pokazala v Angliji in so zlasti v grofiji Dumfri napravile lani jako mnogo škode. Sodi se, da so se miši zaradi tega tako pomnožile, ker so lovci pobili skoro vse sove, podstavke in druge take ropne ptice, ki love miši. Zatorej mi priporočamo našim kmetovalcem, da naj nikar ne preganjajo koristnih sov.

Ponarejena vina. Neki francoski časopis priporoča, da se dene v vino nekaj glicerina, če se hoče vedeti, če je ponarejeno. V naravnem vinu se glicerini usede na dno, ne da bi kaj premenil barvo, v ponarejenem pa dobi rudečo, vijolčasto ali pa rumenkasto barvo.

Krotenje petelinov. Če sta na dvorišču dva petelina, ki se rada kavsata, zveži hujšemu z mehko volneno nitjo nogi. Nit mora biti tako dolga, da lahko hodi, teči pa ne more. Petelin bode potem kmalu zgubil pogum in bode miroval tudi potem, ko na nogah ne bode več imel niti privezane.

Poučni in zabavni del.

Zemljepisni in narodopisni obrazi.

Nabral Fr. Jaroslav.

250.

7. Kaučuk v centralnej Ameriki. Azijski kaučuk. Afriški in madagaskarski kaučuk.

Razen Brazilije je centralna Amerika najglavnejši kraj v Ameriki, kjer se največ kaučuka nareja. To sta zlasti dve drevesi, katerih je velika množina v gostih gozdih. Delavci, katere trgovci za nabiranje kaučuka najmejo, spusté se od morske obali po rekah, dokler pridejo v gozde, po katerih kaučukovo drevo raste. Kedar delavec zadene na drevo, najpreje očisti prostor pod njim, potem začne deblo narezavati od desne in leve tako, da vse zareze drže proti sredini, katero tudi po dolgem nareže. Na dnu sredne zareze pričvrsti železno cev, po katerej mleko v podstavljeno posodo teče. Starejše deblo, katero ima do krošnje 6 do 7 m, dade 70 litrov mleka, in iz njega se dobi samo 20 kg kaučuka. Marljiv delavec more na dan po 100 litrov mleka naloviti. Mleko se na večer precedi na sito, da se mu nečistota odstrani, potem je prevzame drug delavec, ki iz njega kaučuk lovi. Postopek pa je tudi ves drugačen nego v Braziliji. V gozdu raste tu neka plezalka, velé jej „acucha“; te rastline natrgajo, razrežejo in s tolkačem stolčejo. Stolčenino namakajo v vodi, potem vodo precedé in vlijejo v mleko, da se v njem kaučuk zasiri. Na pet litrov mleka jemljó pol litra te vode, in kaučuk se tako zasiri, da ga z rokami iz tekočine grabijo in gnjetó. Zgnjeteni kaučuk zvaljajo z valjarjem na deski, in tako dobé bele in kot pogača okrogle kosove kaučuka. Potem se kaučuk 14 dni na vetru suši, toda s tem se usuši in tudi potemni. Kos, ki je svež tehtal 3 1/2 kg, ima sedaj samo 1 kg. Ako v gozdu ne morejo dobiti omenjene plezalke, potem vlijejo v mleko dvakrat toliko navadne vode, in v 24 urah se kaučuk na površju nabere. Najboljši kaučuk dobivajo od onega mleka, katero se na samem drevesu v zarezah posuši. Ta kaučuk se v rkogle zgnjete in takošen na trg pošilja.

V Kolumbiji je kakor tudi v Braziliji mlečar (Siphonia elastica), od katerega se znatna množina kaučuka dobiva. Po krajih ob Tihem oceanu stojé ogromni gozdi tega drevesa, no Indijanci delajo velike sitnosti delavcem, kateri hodijo kaučuk nabirat. Trgovci v Jarizi, kateri tržijo s kaučukom, morali so se radi tega obrniti do

vlade v Panami, da jim dá vsak pot po 50 vojakov, kateri delavce v gozdu čuvajo. Za časa letne vročine, ki traja pet do šest mesecev, delajo delavci v gozdu, in to vsak pot v velikej družbi, da so varnejši. S trgovci se pogodé delavci za kaučuk že naprej, in zato dobé od njih vsega, česar v gozdu potrebujejo. S sekiro v roki si krči ta divji svet pot v gozd, in kedar najde na okupu večjo množico kaučukov, obstane in se pripravi na delo. Kolib si navadno ne zgradi, najraje spi kar pod milim nebesom. Drevje se začne narezavati in mleko nabirati. Mleko se na ognju pari kakor v Braziliji, ali pa je pusté stati v posodah, da se zasiri, in še le potem je devajo nad ogenj. Kedar delavci toliko kaučuka naberó, kolikor ga morejo odnesti, vračajo se domov. Od trgovca redko-kedaj dobé gotovih novcev, nego žganje, lepoticje, živila, in kedar to potrošijo, gredó z novega v gozd.

Razen Brazilije, centralne Amerike in Kolumbije ima v Ameriki še drugih krajev, kjer se kaučuk dobiva, no od nikoder ne dohaja v svetsko trgovino v tolikej množini kakor iz omenjenih krajev.

V Aziji so Prednja Indija, Asam, Java, in Sumatra najglavnejše zemlje, kjer se največ kaučuka proizvaja. Smokvenica „Ficus elastica“ je glavna rastlina, katera tu kaučuk daje. V pokrajini Asam je neizmerna množina tega drevja. Največje in najimenitnejše je to drevo v gozdu, in zato se more že velike daljave po vzrastu in po prekrasnej krošnji spoznati. Stara drevesa dadó dosta več mleka od mladih, a mleko, katero teče iz gorenjega debla, boljše je od spodnjega. Ob deževju teče mleko obilnejše nego za suše, ali ob suši ima mleko več kaučuka. Jedno drevo dá do 20 kg mleka. Na zraku se mleko zasiri, in od 100 kg mleka se dobi samo do 30 kg kaučuka. Ta kaučuk se [ne pari nad ognjem, nego ga suše na vertu v plitvih posodah, in zato je dosta svetlejši od ameriškega. Takov kaučuk ima obliko ploče, katera je 75 centimetrov dolga, 25 centimetrov široka, in jeden, dva ali tri centimetre debela. Manje kosove zgnjetó v nepravilne večje kosove, in takov kaučuk je na prerezi pisan. Ta azijski kaučuk je cenejši od ameriškega, in se ves izvozi v Ameriko.

Razen smokvenice imajo v tistih krajih še jedno rastlino, od katere kaučuk dobivajo, ta je plezalka, ki se potegne do 100 m dolžine. Ljudje jo razrežejo na palice, katere na jednom koncu grejejo, da se na drugem sok z njih cedí. Da se mleko preje zasiri, osolé je. Ta kaučuk prihaja na trg z imenom bornejski kaučuk, in ker ni dosta prida, zato je v ceno.

Tudi Afrika ima veliko množino drevja, katero kaučuk daje, ali tu delajo zelo nemarno in nečisto, in zato afriški kaučuk nima velike cene. Kongo, Galam, Angola in Benguela so glavni kraji v Afriki, kjer se kaučuk proizvaja. Kakošna so drevesa, od katerih v Afriki kaučuk dobivajo, tega še ne vemo, videti je, da se mej njim nahaja tudi smokvenica „Ficus elastica.“

Z otoka Madagaskara dohaja izvrsten kaučuk, kateri nič ne zaostaje za najboljšim braziljancem.

Poučni in zabavni drobiž.

Vladivostok je rusko pristanišče na skrajnem azijskem vzhodu. To mesto je bilo osnovano pred 30 leti na Muravjevem polotoku. Vladivostok je 9922 vrst oddaljen od Peterburga. Sedaj ima že nad 9000 prebivalcev ter ima brez dvojbe veliko bodočnost. Razvil se bode hitro, ko se zgradi sibirski železnica in potem trgovina z vzhodno Azijo preide iz angleških največ v ruske roke.

Morska bolezen pri živalih se kaže v raznih oblikah. Vse živali postanejo na morji jako mirne in celo divje živali jako oslabe. Posebno trpe od morske bolezní opice. Ptice tudi težko prenašajo gibanje ladije. Ptice pevke nehajo peti, kure in gosi onemorejo, samo pri racah se morska bolezen ne pokaže, vedno ostanejo vesele. Golobje večkrat poginejo na morji. Psi in mačke so na morji jako vznemirjeni, ne marajo jesti in se stiskajo k človeku. Voli, bivoli in konji se na morji jako privadijo svojim stražnikom. Svinje in kače pa morske bolezní ne čutijo.

Hladno in gorko leto. Profesor Reiss je izrekel mnenje, da bodo do 1904. leta vedno hladnejše, od tedaj se pa začno gorkejša leta. Ta profesor je preiskajoč poročila o vremenu se preveril, da se vrste dobe po 28 gorkih in 28 mrzlih let. Od 1866. leta sem imamo mrzla leta. Uzrok temu je iskati v večjem ali manjem številu peg na soncu.

Velika knjiga. Azijsko društvo v Bengaliji kupilo je lani od nekega tibetskega samostana eden izvod Tangyna ogromne budistiške enciklopedije. To delo šteje 225 zvezkov, ki so po 2 čevlja dolgi in 6 palcev debeli. Ruska vlada je pred nekaterimi leti bila kupila eden izvod te knjige v Pekingju, tretji izvod je pa pri indijskem ministerstvu v Londonu. Več izvodov pa ni zunaj tibetske pokrajine. Omenjeno azijsko društvo je plačalo za to knjigo 3000 rupij.

Breza. Izmej vseh dreves raste najdalje proti severu breza. V Evropi breza raste do 71°, v vzhodni Aziji pa do 63° severne širjave. V Ameriki je severna meja breze na zapadu od 64°, na vzhodu do 58° severne širjave. V Nemčiji raste še breza 5200, v Švediji 3900 in v Laplandiji 1700 čevljev nad morjem. Največja zraste v Nemčiji in Švici, bolj proti severu pa tudi bolj proti jugu so breze manjše. Za zemljo breza ni izbirljena, raste na peščenih in kamniti, na suhi pa tudi na vlažni zemlji.

Novice.

Deželni zbor kranjski.

V četrti seji dne 15. marcija poročali so v imenu upravnega odseka: 1.) Poslanec dr. Tavčar o prošnji pomočnega páznika Ivana Štajerja v deželni prisilni delarnici za spregled starosti. Prošnji se ugodí. 2.) Posl. Murnik o prošnji posestnikov iz Stopič in Podgrada za ustanovitev samostojne občine „Stopiče“. Prošnja se izroči deželnemu odboru, da zadevo natančneje preišče in v prihodnjem zasedanju stavi glede nameravane nove občine primerne nasvete. 3. Posl. Povše o prošnji kmetijske podružnice v Novem mestu glede povzdige živinoreje. Podružnica prosi, da se uvede švicarsko plemo in odpravi muricedolsko ter da naj bi se plemenski biki prodajali na javnih dražbah v Novem mestu. Poročevalec nasvetuje:

1.) Deželni odbor naj se pri nakupu plemenskih bikov ozira na prošnjo kmetijske podružnice v Rudolfovem in po najboljši moči skrbi za to, da se namesto muricedolskega plemena po Dolenjskem in Notranjskem širi švicko ali kako drugo temu sorodno in enako dobro enobarveno plemo.